

OKO BESEDE 2016

OKO BESEDE 2016

Festivalska knjižica

Pripravili

Franci Just, Dragica Haramija, Miha Kovač, Slavko Pregl, Darka Tancer Kajnih, Martina Zakocs

Uredil

Franci Just

Oblikovanje

Črtomir Just, Staša Sukič

Izdalo in založilo

Društvo za humanistična vprašanja ARGO

Naklada

100 izvodov

Cena

Bpl. (darilni izvodi)

Murska Sobota, 2016

.....
CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

821.163.6.09-93

SREČANJE slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede (21 ; 2016 ;
Murska Sobota)

Oko besede 2016 : [festivalska knjižica] / XXI. srečanje slovenskih
mladinskih pisateljev, Murska Sobota, 23., 24., 25. september ; [pripravili
Franci Just ... [et al.] ; uredil Franci Just]. - Murska Sobota : Društvo za
humanistična vprašanja ARGO, 2016

ISBN 978-961-93225-2-9

1. Just, Franci

COBISS.SI-ID 88580097
.....

OKO BES EDE

21. SREČANJE
SLOVENSКИH
MLADINSКИH
PISATELJEV

23. - 25. 9. 2016

Se bo še
spremenilo

VSEBINA

1	Program po dnevih	6
2	Prizorišča Očesa besede 2016	9
3	Dogodki	10
3.1	Obiski pisateljev na šolah	10
3.2	Seminar »Otroci, knjiga, branje in Bralna značka danes«	11
3.3	Okrogla miza »Hoja po robu«	13
3.4	Simpozij »Popularno v slovenski mladinski književnosti«	17
3.5	Popotovanje v Porabje	22
3.6	Literarna prireditev »Slišiš / Čuješ«	37
3.7	Podelitev večernice	38

4	Spremljevalni program	45
4.1	Razstava »Večerničina literarna bera«	45
4.2	BARŽ = KONS. Besede v prostoru, prostor besede	45
4.3	Nesem sončnico na rami	48

1. PROGRAM PO DNEVIH

Petek, 23. 9.

8.00–9.00

Sprejem udeležencev
(*hotel Zvezda*)

9.00–9.30

Otvoritev festivala
(*salon Murska republika v hotelu Zvezda*)

9.00–13.30, 14.30–16.00

**Seminar »Otroci, knjiga, branje in
Bralna značka danes«**
(*konferenčna dvorana v hotelu Zvezda*)

9.30–11.30

Obiski pisateljev na šolah
(*Murska Sobota, Bakovci, Rakičan,
Beltinci, Velika Polana, Grad, Ljutomer*)

9.30–11.30

**Ogled likovnih razstav »Tihi horizonti«
Elisabette Bacci in »Enkratne stiske«
Matjaža Gederja**
(*Galerija Murska Sobota*)

16.00–16.30

**Ogled razstave »Večerničina literarna
bera«**
(*Pokrajinska in študijska knjižnica
Murska Sobota*)

16.30–18.00

**Srečko Kosovel: BARŽ ≡ KONS –
predstavitev knjige**
(*Pokrajinska in študijska knjižnica
Murska Sobota*)

20.00–22.00

**Nika Solce in Tilen Stepišnik: Nesem
sončnico na rami – koncert uglasbene
Kosovelove poezije za otroke**
(*restavracija hotela Zvezda*)

Sobota, 24. 9.

9.00–11.00

Okrogla miza »Hoja po robu«
(*salon Murska republika v hotelu Zvezda*)

15. 00–18. 00

**Simpozij »Popularno v slovenski
mladinski književnosti«**
(restavracija hotela Zvezda)

20. 00

Glasbeni večer
(restavracija hotela Zvezda)

Nedelja, 25. 9.

9. 00–13. 00

Popotovanje po Porabju
(Gornji Senik-Dolnji Senik-Slovenska
ves-Monošter)

13. 30–14. 30

Literarna prireditev »Slišiš / Čuješ?«
(konferenčna dvorana Slovenskega
kulturno-informacijskega centra v
Monoštru)

15. 00–16. 00

**Ogled premierne predstave porabske
gledališke skupine Veseli pajdaši**
(Števanovci)

21. 00

Podelitev večernice
(Gledališče Park Murska Sobota)

PRIZORIŠČA OČESA BESEDE 2016

KRAJI

- 1 Murska Sobota
- 2 Bakovci
- 3 Rakičan
- 4 Beltinci
- 5 Velika Polana
- 6 Grad
- 7 Ljutomer
- 8 Monošter/Szentgotthárd

3. DOGODKI

3.1 Obiski pisateljev na šolah

FRANCI JUST

Nastopi pisateljev na pomurskih osnovnih in srednjih šolah so stalnica Očesa besede in pomenijo pomurskim osnovno- in srednješolcem dragoceno obliko seznanjanja s sodobno slovensko mladinsko književnostjo ter njenimi avtorji in so tudi odlična promocija branja. Pisatelji udeleženci bodo nastopili na vseh štirih murskosoboških osnovnih šolah, na osnovnih šolah Bakovci, Baltinci, Velika Polana in Grad ter na Gimnaziji Murska Sobota, Gimnaziji Franca Miklošiča Ljutomer, Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota, Srednji ekonomski šoli Murska Sobota ter v Rakičanu na Srednji biotehniški in Srednji zdravstveni šoli.

Majda Koren med murskosoboškimi osnovnošolci na Očesu besede 2005
(Foto: arhiv Franc-Franc)

3.2 Seminar »Otroci, knjiga, branje in Bralna značka danes«

DR. DRAGICA HARAMIJA

Bralna značka je bila ustanovljena v šolskem letu 1960/1961 in se je razvila v mogočno gibanje za razvoj bralne, knjižne in književne kulture v vsem slovenskem kulturnem prostoru (torej ne samo v Sloveniji, temveč tudi pri zamejcih in zdomcih oz. izseljencih). Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS organizira in usmerja delo mentorjev branja ter mladih bralcev od predšolskega do srednješolskega obdobja (ocenjujemo, da vsako leto za *bralno značko* bere približno 140.000 bralcev; v zadnjih letih sodeluje več kot 70 % vseh osnovnošolcev, ki jih vodi 6.500 mentorjev, za druge skupine bralcev nimamo tako natančnih podatkov); že več kot petnajst let berejo za *bralno značko* odrasli, spodbujamo tudi medgeneracijsko branje. Mentorji branja pripravijo bralne sezname in se celo (šolsko) leto o prebranih knjigah pogovarjajo z bralci (ti preberejo 3–7 knjig na sezono, odvisno od starosti). Bralna značka za otroke in mladostnike se začne vsako šolsko leto 17. 9. (rojstni dan in dan smrti pisatelja Franceta Bevka) in se zaključí po 2. 4. (mednarodni dan knjig za otroke ali Andersenov dan). Temeljni vprašanji *Bralne značke* pri vseh starostnih stopnjah

in v vseh bralnih skupinah sta: izbor del za branje (priporočilni seznam) in oblike, metode in načini dela, primerni za različne starostne skupine bralcev. *Bralna značka* postaja po 56 letih način branja vseh generacij in je prepoznavna blagovna znamka, ki je leta 2011 prejela najvišje državno odlikovanje, zlati red za zasluge, in je prava zgodovina multidisciplinarnega delovanja na širokem področju bralne kulture.

Udeležence seminarja »Kako odbrati kakovostno knjigo za otroke?« na Očesu besede 2015

(Foto: arhiv Društva Bralna značka Slovenije –ZPMS)

Program seminarja Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS

Dr. Dragica Haramija bo v predavanju *Teorija slikanice* predstavila temeljna izhodišča multimodalne pismenosti, pri čemer je slikanica (pa naj bo literarna ali informativna) tista oblika knjige, ki otroku omogoča razumevanje in povezovanje besedilnega in ilustrativnega koda sporočanja.

Dr. Igor Saksida bo v *Motivaciji za branje* govoril o pomenu Bralne značke kot *bralnega dogodka*: raznovrstnost motivacij, raznovrstnost bralnih gradiv, raznovrstnost bralnih nalog, vloga mentorja branja.

Mag. Tilka Jamnik in **Kristina Picco** bosta izvedli predstavitev *Najboljše knjige preteklega in prve polovice letošnjega leta*: nagrajenke, zlate hruške, najboljše/najzanimivejše knjige 2016. Posebna pozornost bo namenjena posameznim skupinam: počasnejši bralci, priseljenci, najstniki, fantje ...

Sledil bo *Pogovor o teoriji in praksi Bralne značke*, ki ga bo vodila generalna sekretarka Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS Manca Perko.

Seminar bomo sklenili z udeležbo na predstavitvi antologije Srečka Kosovela BARŽ–KONS.

3.3 Okrogla miza »Hoja po robu«

DR. DRAGICA HARAMIJA,
DR. MIHA KOVAČ,
SLAVKO PREGL

Pogovor, naslovljen *Hoja po robu*, je izrazito večplastne narave: robov v mladinski književnosti je veliko, povezani so npr. z odnosom do književnosti za odrasle, z bralnimi navadami, s kakovostjo izdanih besedil, razmerjem med literarnimi in informativ-

nimi deli, s spregledanostjo pri kritiki, stanovskih kolegh in stroki. Izhodišča o pogovoru odpirajo pomembna vprašanja o tem, kakšna je in kje je slovenska mladinska književnost danes. Vprašanja terjajo tehten razmislek in odgovore, usmerjene v dobro načrtovanje za vse, ki s/m/o z mladinsko književnostjo povezani. Dokončnih odgovorov seveda ni pričakovati, opozarjanje na pasti pa je lahko prvi korak v pravo smer.

V Sloveniji se je v času po osamosvojitvi pomembno povečalo število subvencioniranih publikacij, prav tako so se pomembno razširile oblike pomoči avtorjem. Vse te oblike so v prvi vrsti namenjene avtorjem leposlovja in leposlovnim delom, zato že nekaj časa opazamo stagnacijo v izdajanju izvirnih ne-leposlovnih del za otroke in mladino. V času po osamosvojitvi so se pomembno povečale tudi investicije v javni knjižnični sistem, na drugi strani pa opazamo precejšnjo regresijo knjižnega trga, ki se jasno kaže v krčenju števila zaposlenih v založništvu in knjigotrstvu. Vzporedno s tem pa so raziskave branja zaznale tudi blago regresijo bralnih navad, med mladostniki pa so odkrile tudi skupino bralcev, ki so se v celoti odpovedali branju v slovenščini; ta skupina je sicer za enkrat mikroskopsko majhna, njen pojav pa je zaskrbljujoč predvsem, če jo razumemo kot napovedovalko bodočih bralnih navad. Seštevek teh trendov kliče po temeljitnem razmisleku o kulturni in avtorski politiki na področju knjige.

MOŽNOSTI OBJAVLJANJA

Ali imamo/jo avtorji dovolj možnosti za objavlanje? Imajo založbe ali revije svoj (zaprt) krog, v katerega je težko prodreti?

Ali potrebujemo resno literarno revijo za mlade bralce? Kakšne izkušnje imamo/jo avtorji z uredniki? Kako uspešne so alternativne poti (samozaložbe, samopromocije itd.)? Kaj počne trg in kaj počne država?

STIKI AVTORJEV Z BRALCI

Ali so obiski avtorjev po šolah smiselni? Ali je dovolj srečanj mladinskih avtorjev z bralci? Kaj bi si ob srečanjih želeli pisatelji?

UDELEŽBA MLADINSKIH AVTORJEV NA TUJIH FESTIVALIH, SREČANJIH

Kolikokrat mladinski avtorji potujemo/jo na literarne festivale v tujino? Koliko to država načrtno usmerja? Slovenija kot osrednja gostja na mednarodnem knjižnem sejmu v Frankfurtu – kje so tu slovenska dela za otroke in mladino? Kdo si otroško/mladinsko literaturo izposoja v knjižnicah: otroci ali starši? Vloga knjižničarja kot promotorja dobre knjige.

STROKA IN KRITIKA

Kako avtorji vidimo/jo stroko in strokovnjake za mladinsko literaturo? Ali obstajajo »klanovske delitve«? Je dovolj strokovne poštenosti? Je dobra ustvarjalnost dovolj javno izpostavljena? So šle doslej literarne nagrade za mladinsko književnost v prave roke? Storimo dovolj za mednarodno uveljavitev naše literature, se založbe trudijo za »reciprociteto« pri nakupih tujih avtorskih pravic? Ali šolske in splošne knjižnice »slišijo« KOŽ – Pionirsko, pa knjigometer in priporočilni seznam?

KAKO NAJBOLJŠIM AVTORJEM OMOGOČITI PREŽIVETJE

O honorarjih, založniški strukturi cene in javnih nakupih, kaj zmore trg in kaj mora država? Je knjižnično nadomestilo dober in zadosten sistem? Plačevanje avtorskih pravic pri fotokopiranju – privilegij ali pošteno plačilo? Kaj pa digitalne pravice in zlorabe na spletu?

Dr. Dragica Haramija na simpoziju »Mladinska književnost v šolskih berilih« na Očesu besede 2006
(Foto: arhiv Franc-Franc)

3.4 Simpozij »Popularno v slovenski mladinski književnosti«

FRANCI JUST

Simpoziji na izbrano temo so osrednji strokovni dogodek vsakokratnega Srečanja slovenskih mladinskih pisateljev. Od Očesa besede 1996 naprej jih pripravlja revija Otrok in knjiga oz. njena urednica Darka Tancer Kajnih. Zasnovani so tako, da v prvem delu povabljeni referenti predstavijo svoja dognanja o simpozijski temi, v drugem delu pa se v razpravo vključijo ostali udeleženci Očesa besede. Teme doslejšnjih simpozijev:

1995

Nekateri aktualni problemi slovenske mladinske književnosti

1996

Ali so knjige lahko bolne?

1997

Mladinska književnost v času elektronskih medijev

1998

Seksizem v mladinski književnosti

1999

Mladinska književnost v času o času

2000

Etika v mladinski književnosti

2001

Humor v mladinski književnosti

2002

Drugačnost v mladinski književnosti

2003

Slikanica v mladinski književnosti

2004

Struktura junaka v mladinski književnosti

2005

Barve pokrajin in ulic v mladinski književnosti

2006

Mladinska književnost v šolskih berilih

2007

Jezikovno-slogovne uresničitve tem sodobne slovenske mladinske književnosti

2008

Slovenska mladinska književnost in film

2009

Radijska adaptacija mladinske književnosti - Slovenska otroška in mladinska radijska igra

2010

Slovenska mladinska književnost in njeno uglasbljanje

2011

Uprizarjanje in uprizoritve slovenske mladinske književnosti

2012

Slovenska mladinska književnost, elektronski mediji in sodobne IK-tehnologije

2013

Tematiziranje revščine v slovenski mladinski književnosti

2014

Tabuji v mladinski književnosti

2015

Nonsens v mladinski književnosti

Tudi simpozij na temo popularnega in popularnosti v slovenski mladinski književnosti je pripravila revija *Otrok* in knjiga in

ga bo vodila njena urednica Darka Tancer Kajnih, ki je tudi pripravila izhodiščna vprašanja in teze.

DARKA TANCER KAJNIH

Ko govorimo o popularni mladinski književnosti, moramo vedeti, da smo s tem povedali bore malo o tem, kaj imamo pravzaprav v mislih. Gre za dela, ki dosegajo najvišje število knjižničnih izposoj, čeprav je nemara razlog ta, da so vključena v razna šolska tekmovanja ali obšolske dejavnosti? Ali tista, ki uspejo pritegniti skupine otrok, ki sicer ne berejo radi? Morda imamo v mislih dela, ki se znajdejo v rokah ogromnega števila osnovnošolcev, pa čeprav zgolj zato, ker so bila zamišljena kot nekakšna spremljava odmevnim in priljubljenim zunajliterarnim dogodkom, kot je evropsko prvenstvo v košarki ali smučarski

Darka Tancer Kajnih med vodenjem simpozija »Slovenska mladinska književnost, elektronski mediji in sodobne IK-tehnologije« na Očesu besede 2012

(Foto: arhiv Franc-Franc)

uspeh najbolj znane slovenske smučarke? Že sama besedica popularno namreč izkazuje različne predstave, asociacije in celo predsodke, odvisno od vsakokratnega sprejemnika. V očeh stroke, torej literarnih teoretikov, zgodovinarjev, pedagogov in bibliotekarjev, se pogosto porodijo precej negativne sodbe v smislu trivialnega, umetniško nedovršenega, škodljivo preprostega in klišejskega, skratka tistega, kar t. i. klasiki ne seže niti do mezinččka. Z otroki je bržkone ravno obratno – če bi se jim ob slednjem utegnile poroditi asociacije v smislu porumenelega, zapajčevinjenega, starinsko dišečega in zaprašenega obveznega domačega branja, si od besedice popularen obetajo bistveno več. Spet drugače je z založniki, ki so navadno in v najslabšem primeru že iz golega samoohranitvenega nagona prisiljeni slediti diktaturi prodajne uspešnosti in se podrežati smernicam priljubljenosti. S katerega konca naj se torej lotimo obravnave segmenta mladinskih leposlovnih del, ki bi mu radi pripeli oznako 'popularno'? S predsodki se ne pride daleč in precej nesmiselno bi bilo tisto, kar je popularno oziroma priljubljeno, kar avtomatsko enačiti s trivialnim ali umetniško nedovršenim. »Klasika« namreč potrebuje čas, da postane vredna svojega imena, medtem ko je pri 'popularnem' glavni vrednostni kriterij oblikovan glede na tukaj in zdaj. A ta »tukaj in zdaj« je za otroke dandanes nekaj povsem drugega, kot je bilo na primer pred dvajsetimi leti. Zaradi množične dostopnosti drugačnih, virtualnih in v primerjavi z branjem bistveno bolj vizualnih načinov zabave je prišlo do nepovratnega predruženja estetskih kriterijev ne le otrok, temveč tudi odraslih«. (Alenka Urh)

Uvodno simpozijsko razmišljanje **dr. Igorja Saksida** bo osvetlilo definicijo popularne književnosti, njeno mesto znotraj literarne vede, njeno recepcijo in umeščenost v sodobne učne načrte.

V pogovoru bomo nato skušali opozoriti na nekatere aktualne probleme in vprašanja, ki se porajajo v zvezi s popularno mladinsko književnostjo. V razpravi bodo s svojimi prispevki sodelovali:

- **dr. Tina Bilban**, raziskovalka, avtorica in kritičarka, članica uredniškega odbora *Priročnika za branje kakovostnih mladinskih knjig*, ki ga izdaja Pionirska – Center za mladinsko književnost in knjižničarstvo v Mestni knjižnici Ljubljana
- **Zdravko Duša**, dolgoletni urednik zbirke Najst na Cankarjevi založbi, publicist, scenarist in prevajalec
- **dr. Igor Saksida**, redni profesor za mladinsko književnost na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani in Univerze na Primorskem
- **Irena Miš Svoljšak**, urednica in predstavnica založbe MIŠ, ki organizira tudi največji slovenski literarni festival za mlade *Bralnice pod slamnikom*, podpredsednica slovenske sekcije IBBY
- **Alenka Urh**, urednica *Mlade Sodobnosti* pri reviji *Sodobnost*, literarna kritičarka in prevajalka

- **Alenka Veler**, urednica za mladinsko leposlovje v založbi Mladinska knjiga in prevajalka
- **Janja Vidmar**, pisateljica, dvakratna dobitnica večernice (1999, 2009)

3.5 Popotovanje v Porabje

3.5.1 Slovenci in slovenščina v Porabju

FRANCI JUST

SLOVENCİ NA MADŽARSKEM IN NJIHOVA ORGANIZIRANOST

Večina Slovencev na Madžarskem danes kot strnjena in avtohtona narodna skupnost živi v sedmih porabskih vaseh Andovci (Orfalu), Dolnji Senik (Alsószölnök), Gornji Senik (Felsőszölnök), Sakalovci (Szakonyfalu), Slovenska ves (Rábatótfalu; od leta 1983 pridružena Monoštru), Števanovci (Apátistvánfalva, od leta 1937 združeni s sosednjimi Otkovci) in Verica (Kétyölgy, od leta 1950 združena z Ritkarovci). Nekaj sto Slovencev živi tudi v Monoštru (Szentgotthárd), ki je gospodarsko, upravno, izobraževalno in kulturno središče Porabja. Razen Porabja so Slovenci na Madžarskem organizirani še v Sombotelu, Mosonmagyaróvaru in Budimpešti.

Politično so organizirani preko *lokalnih manjšinskih samouprav*, ki delujejo v vseh sedmih porabskih vaseh ter v Sombotelu, Budimpešti, Mosonmagyaróváru in Sze-

kesfehervaru, njihova osrednja politična organizacija pa je *Državna slovenska samouprava* s sedežem na Gornjem Seniku in predstavništvom v Budimpešti. Ta ureja vsa področja manjšinskega življenja, od političnega nastopanja do gospodarstva, kulture, izobraževanja itn. Pomembno narodnostno-kulturno vlogo opravlja *Zveza Slovencev na Madžarskem* kot krovna civilna organizacija. Poleg tega so narodnostno-kulturno organizirani še Slovenci v Sombotelu in Budimpešti, kjer delujeta Slovensko društvo v Budimpešti in Slovensko društvo v Sombotelu.

Središčna točka narodnostnega življenja porabskih Slovencev je *Slovenski kulturno-informacijski center* v Monoštru, ki je stičišče narodnostnega, kulturnega in informativnega življenja porabskih Slovencev, zato se ga je upravičeno prijelo poimenovanje *Slovenski dom*. V zgradbi je sedež narodnostnih organizacij, uredništva časopisa *Porabje* in *Radia Monošter* ter hotel *Lipa* z gostinsko-prenočitvenimi zmogljivostmi.

Hkrati s Slovenskim domom je bil leta 1998 odprt tudi *generalni konzulat RS v Monoštru*, ki poleg običajnih konzularnih opravil spodbuja sodelovanje med matico in manjšino ter slednji pomaga iskati nove razvojne priložnosti.

PORABSKO ŠOLSTVO, CERKEV IN GOSPODARSTVO

Za narodnostno-kulturni obstoj in razvoj slovenske manjšine v Porabju je velikega pomena *porabsko šolstvo*. V nasprotju z modelom dvojezičnega šolstva, po katerem

se izobražujejo npr. pripadniki madžarske manjšine v Republiki Sloveniji in sta v njem manjšinski ter večinski jezik učna jezika, v Porabju prevladuje model narodnostnih šol. To pomeni, da je manjšinski slovenski jezik v glavnem le učni predmet, samo pri posameznih predmetih tudi učni jezik. Zaradi globalizacijskih družbenih trendov in zaradi specifike lokalnega gospodarstva, v katerem prevladujejo tuji lastniki, se starši in otroci raje kot za izbirni pouk slovenščine odločajo za konkurennejši nemščino in angleščino. Otroci tistih staršev, ki se odločijo za slovenščino, se jo lahko učijo v narodnostnih vrtcih (Števanovci, Gornji Senik, Sakalovci, Slovenska ves) in šolah (DOŠ Jožefa Košiča Gornji Senik, DOŠ Števanovci, OŠ Istvana Szechenyija v Monoštru, Gimnazija Mihalya Vörösmartija in Srednja strokovna šola Bele III. v Monoštru), poglobljeno pa jo lahko spoznavajo v okviru diplomskega študija na Univerzi Loránd Eötvösa v Budimpešti in v okviru diplomskega ter pedagoškega študija na Visoki pedagoški šoli Daniela Berzsenyija v Sombotelu. Tako učenci kot učitelji lahko svoje znanje slovenščine izpopolnjujejo tudi v okviru spremljevalnih programov v matični domovini (poletne šole, jezikovni tabori ipd.).

Vse do izteka 80. let 20. stoletja je imela *duhovščina* pomembno vlogo pri ohranjanju slovenskega jezika v Porabju. Po smrti gornjeseniškega župnika Janoša Kúharja leta 1987 pa porabski Slovenci poldrugo desetletje niso imeli svojega duhovnika, ki bi maševal v slovenskem jeziku. V 90. letih je na Gornji Senik hodil volontersko maševat upokojeni župnik Ivan Camplin iz sosednjega Martinja v Sloveniji. Šele na začetku tega

stoletja so na Gornjem Seniku dobili slovenskega duhovnika, ki je opravljal versko obredje deloma tudi v slovenskem jeziku, leta 2010 pa je bil premeščen in od takrat imajo madžarskega duhovnika. Do leta 2008 sta bili v Porabju dve župniji, gornjeseniška in števanovska, po cerkvenoupravnih reorganizacijah pa imajo porabski kraji (razen Slovenske vasi, ki spada v monoštrsko župnijo) eno, gornjeseniško župnijo.

Tako kot v preteklosti je tudi danes Porabje izrazito agrarna pokrajina, v kateri – razen Monoštra – ni industrije, ki bi lahko Porabcem ponudila dovolj delovnih mest in zagotovila gospodarski razvoj ter socialno gotovost. Preteklim, tudi politično motiviranim razlogom za to, se je v novejšem času pridružil še eden: Porabje je bilo razglašeno za nacionalni park in je del Naravovarstvenega območja Órség-Raab-Goričko. Zaradi tega lahko Porabci daljnoročno računajo le na manj intenzivne gospodarske panoge, na mala podjetja, obrtno-storitvene dejavnosti in turizem. Za uresničitev tega edino možnega modela je bila leta 2006 na pobudo Vlade RS ustanovljena *Razvojna agencija Slovenska krajina*. Njena glavna naloga je pridobivanje finančnih sredstev za razvoj gospodarstva in infrastrukture v Porabju, ključna usmeritev pa sprememba dotlej zaviralnih dejavnikov v prednosti. Spričo geografske odročnosti, družbene zaprtosti in gospodarske nerazvitosti je namreč Porabje ostalo ekološko in prometno neobremenjeno območje, kar mu ponuja nove razvojne priložnosti zlasti v ekološkem kmetovanju in turizmu. Pri slednjem se zdi najobetavnejša naveza na porabsko kulturno izročilo in naravne posebnosti, kajti Porabje je kulturni prostor, kjer se vrstijo

kulturni drobci, ki jih je drugod sodobni čas izbrisal, in naravni ambient, kjer se lahko elektronsko omrežen sodobni človek izklopi iz najrazličnejših omrežij ter najde številne koticke miru in sprostitve.

PORABSKI KULTURNI UTRINKI

Gozdno območje Črne mlake pri Andovcih kot ostanek prabarja, *spomenik živim, Mali Triglav* in 200-letna *porabska hiša* v Andovcih, klasicistična *cerkev Marijinega oznanjenja, kip Matere Božje, spomenik padlim v 1. svetovni vojni in kip sv. Florijana* na Dolnjem Seniku, *spominsko obeležje Tromejnik in Janošev breg* ter *Grebenšček* nad Gornjim Senikom, *Küharjeva spominska soba* in *župnijska cerkev s freskami sv. Cirila in Metoda* na Gornjem Seniku, *cerkvica Marijinega vnebovzeta* v Sakalovcih in gozdni kompleks *Macesnov gaj* v bližini vasi, *cerkvica sv. Florijana* v Slovenski vasi, *cerkev sv. Štefana Hardinga in stražni muzej* v Števanovcih, *spominska hiša lončarja Karla Dončeca, učna pot »Travniške orhideje«* in *razgledni stolp* na Verici, *baročna cerkev sv. Gotarda, Krajevno-zgodovinski in narodnostni muzej* ter *Slovenski kulturno-informacijski center* v Monostru, bogato folklorno in etnografsko izročilo, ki ga vzdržujejo številne porabske folklorne skupine in pevski zbori – to so dragoceni kamenčki v porabskem kulturnem mozaiku. Seveda je mednje treba prišteti tudi porabske pisatelje *Ireno Barber, Karla Holeca, Franceka Mukiča* in iz mlajše generacije *Dušana Mukiča* ter porabski šolski in ljudski oder, ki ga že vrsto let oblikujejo *Lutkovna skupina Gornji Senik, otroška gledališka skupina Seničke zvezdice, Mlado porabsko gledališče* na monoštrski gimnazi-

ji, odrasla gledališka skupina *Gledališka družina Nindrik-Indrik*, števanovska gledališka skupina *Veseli pajdaši* in gledališka skupina *Duo Fodor*.

Nekaj od naštetega so udeleženci Očes besede že imeli priložnost spoznati na ekskurzijah leta 1999, 2005 in 2010. Od takrat do danes se je v Porabju marsikaj spremenilo, porabske vasi imajo sodobnejši videz in Porabci so mdr dobili tudi dolgo pričakovano cestno povezavo med Gornjim Senikom in Verico-Ritkarovci ter *Slovensko vzorčno kmetijo* na Gornjem Seniku. Vse te spremembe lahko opazi obiskovalec že na prvi pogled in o teh pridobitvah tudi mediji ne varčujejo z besedami in slikami. Veliko redkeje pa so informacije o tem, da je v tem času, ko so porabske hiše dobivale nove strehe in fasade, slovenska beseda v njih – najsi bo narečna porabsčina ali knjižna slovensčina – postajala vse tišja.

Udeleženci Očesa besede 2005 na Gornjem Seniku
(Foto: arhiv Franc-Franc)

UMIRANJE SLOVENŠČINE V PORABJU

Najsi se sliši še tako protislovno, a prav v času, ko se je Porabje nekoliko revitaliziralo, ko sta ljudska pisatelja Irena Barber in Karel Holec dokazala izrazno moč porabščine in ko je pisatelj Francek Mukič Porabje vrisal v slovenski literarni zemljevid, je slovenska beseda med Porabci začela usihati. Že sociolingvistične raziskave, opravljene na začetku devetdesetih let 20. stoletja, so opozorile na »tendenco opuščanja rabe slovenskega jezika ob rastočem vključevanju madžarščine« (Albina Nečak Lük: *Slovenski jezik v Porabju*, zbornik Sodelovanje ob meji/Együttműködés a határ menté, Murska Sobota/Sombotel, 1996). Toda če je takrat še bilo več tistih anketirancev, ki so uporabljali porabščino ali knjižno slovenščino, novejša raziskave neizprosno kažejo, da se porabska skupnost asimilira, da upada njena etnolingvistična vitalnost, da med mladimi Porabci »slovenski jezik v Porabju izgublja vrednost« (Mojca Medvešek: *Primerjalna analiza vitalnosti – produkcije, reprodukcije, transformacije – etničnih skupnosti na narodnostno mešanih območjih ob slovenski meji. Študija primerov: Lendava, Slovenska Istra, Monošter, Železna Kapla – Bela*, zbornik Razprave in gradivo 47, Ljubljana, 2005) in da je »mlajša generacija pogosto poljezična v jeziku manjšine ali povsem enojezična v jeziku večine« (Elizabeta Bernjak: *Opuščanje manjšinske materinščine in identitete v dvojezičnih skupnostih ob slovensko-madžarski meji*, zbornik Zgodovinska identiteta sveta ob Muri, Murska Sobota, 2008).

Študije, ki beležijo in razkrivajo to stanje, razloge zanj najpogosteje najdevajo v »pretrgani medgeneracijski jezikovni kontinui-

iteti v porabskih družinah« in v »spremenjenih gospodarsko-demografskih okoliščinah« (Medvešek). Vendar je to le del problema in reduciranje razlogov zgolj na porabsko družino in splošne družbeno-ekonomske razmere bi bilo zavajajoče. Stanje je namreč tako alarmantno, da ne dopušča več izmikanja resnici in olepševanja in je treba povedati naravnost: k obstoječemu stanju so svoje prispevali tudi a) porabska šola, b) narodnostna mlačnost in upogljivost porabskih političnih organizacij, c) izgubljeni etnični kompas porabske duhovščine ter č) narodnostni in vrednostni relativizem slovenskih institucij v matični domovini.

a) Ko je bil še čas, v 90. letih prejšnjega stoletja, porabski šolski sistem ni prepoznal identitetne in jezikovno-kulturne funkcije porabščine in je ni vključil v jezikovni pouk kot naravnega zaveznika na poti h knjižni slovenščini. Tudi narodnostne pasivnosti in pomanjkljive jezikovne lojalnosti porabskega slovenskega učiteljstva se ne sme zamolčati.

b) Po določilih Zakona o pravicah narodnih in etničnih manjšin, s katerim je slovenščina kot manjšinski jezik dobila status enakopravnega jezika in pravico do javne rabe na zahtevo manjšinske samouprave, bi lahko »državna slovenska samouprava vplivala na utrditev položaja slovenščine z manjšinskim statusom, če bi pri zaposlovanju kot pogoj predvidevala znanje manjšinskega jezika oziroma dvojezičnost delojemalcev v javnih državnih in manjšinskih

institucijah» (Elizabeta Bernjak: *Etnolingvistična revitalizacija slovenske manjšine na Madžarskem*, Anali PAZU 2/12, Murska Sobota, 2012). Vendar – bodi povedano kratko in jedrnat – tega ne prakticira.

c) Četrto stoletje potem, ko je v porabskih cerkvah utihnil glas Janoša Kūharja, ki je porabščino uporabljal tudi kot bogoslužni jezik, je njegov naslednik Ferenc Merkli, po rodu Porabec, ki je v letih 2001-2010 župnikoval na Gornjem Seniku, leta 2011 prevedel v madžarščino knjigo Lojzeta Kozarja st. *Premakljivi svečnik*. Prevod je namenil – porabskim Slovincem. Svoje prevodno dejanje je utemeljil z oceno, da Porabci ne razumejo slovenščine: »Davniki sem že znau, ka so tau sploj lejpe knige, našo porabsko lüstvo pa je nede moglo prešteti, ka žmetno razméjo knjižno rejč« (Porabje, 16. februar 2012, str. 3). Je mar Merkli pozabil, da je npr. 4. julija 2010 v števanovski cerkvi tistemu porabskemu ljudstvu pridigal v (narečno obarvani) slovenščini? Je Merkli eno leto po premestitvi – takrat so za »našega slovenskega župnika« porabske narodnostne institucije, Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu idr. organizacije v Sloveniji sprožile široko 'reševalno akcijo', da bi ostal v Porabju – pozabil, da bi lahko starejšim porabskim vernikom, ki so »pretežno enojezični v manjšinski materinščini« ali »dominantno dvojezični v jeziku manjšine« (Bernjak), namenil prevod Kozarjeve knjige v – porabščino? Ali pa

je bila njegova pridiga 4. julija 2010 – neposredno jo je prenašalo Radio Ognjišče – slepilo, medijsko ustvarjanje vtisa, da je v Porabju s slovenščino vse v redu in prav?

č) So tudi institucije v matični domovini, katerih naloga je skrb za ohranitev in razvoj slovenske skupnosti in slovenskega jezika v Porabju, podlegle temu vtisu ali ga celo zavestno soustvarjajo? Kakorkoli že, dejstvo je, da je Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu letos znižal sredstva za izdajo 19. knjige v knjižni zbirki »Med Rabo in Muro« (kot knjižni dar jo ob novem letu brezplačno dobijo porabski Slovenci) na ubornih 1.000 €, dvakrat več denarja pa je npr. namenil nekemu porabskemu nogometnemu društvu. Po delitvenih kriterijih Urada je torej za ohranjanje in razvoj slovenskega jezika in narodnosti v Porabju pomembnejša nogometna žoga kot slovenska knjiga.

Znani medvojni prekmurski duhovnik, politik in publicist Jožef Klekl st. je dobro poznal narodnostno-jezikovne razmere v Porabju in je na tamkajšnje negativne trende večkrat opozarjal v publicističnih zapisih. 18. avgusta 1929, ob prvi 'porabski desetletnici', je v svojem tedniku *Novine* objavil dialoško pesem *Mūra svojoj sestrici Rabi*, v kateri reka Raba obupano odgovarja reki Muri na vprašanje, zakaj so njeni valovi motni.

*Müra je zašepetala,
čula jo je sestra Raba:
Motni tvoji so valovi ...
- Je viher bio gor na gori?
- Al' oblak se spústo doli
i poplavo vse okoli?
- Ali planine sneg cedi jo
v tvojega jedra globočino?
Sestra, daj mi odgovora,
zakaj si tak strašno motna.*

*Raba smrtno tiha, nema
jočič odgovor zavzema:
Narodnoj je zroč en smrti
pri Monoštri rod slovenski ...
Njegov smrtni znoj me kali,
zato motni so mi vali.*

Ko je Jožef Klekl st. objavil to pesem, je na Madžarskem živelo blizu 6.000 pripadnikov slovenske manjšine. Po neuradnih ocenah Veleposlaništva Republike Slovenije v Budimpešti (<http://budimpesta.veleposlanistvo.si/index.php?id=1801>) živi danes na Madžarskem okoli 5.000 pripadnikov slovenske narodne skupnosti. Uradni podatki kažejo drugačno sliko: po zadnjem popisu prebivalstva iz leta 2011 šteje slovenska narodna skupnost na Madžarskem 2.820 pripadnikov, to je 622 oseb ali 18 % manj kot ob popisu leta 2001 (takrat 3.442 oseb).

Če je prej omenjene Kleklove verze doslej še bilo mogoče razumeti kot pesniško hiperbolo, jih danes ne moremo več brati kot lirsko pretiravanje, ampak lahko v opisanih procesih in narodnostnih državah naštetih udeležencev 'porabske zgodbe' prepoznavamo uresničevanje Kleklove temne pesniške vizije.

Zato letošnje popotovanje v Porabje ne bo običajna ekskurzija, ampak želi biti simbolni glas slovenske lepe besede, ki bi se dotaknil src porabskih Slovencev, njihove narodnostno-jezikovne zagate pa src pisateljev. V ta namen je organizacijski odbor Očesa besede 2016 v sodelovanju z Društvom porabske mladine in Zvezo Slovencev na Madžarskem pripravil literarno prireditev »Slišiš / Čuješ?«, na kateri bodo pisatelji udeleženci Očesa besede brali iz svojih literarnih del. Prireditev bo v konferenčni dvorani Slovenskega kulturno-informacijskega centra v Monoštru 25. septembra ob 13.30.

3.5.2 Društvo porabske mladine

MARTINA ZAKOCS

Društvo porabske mladine je bilo ustanovljeno leta 2014. Porabska mladina se je po nekaj letih sodelovanja s prekmurskimi kolegi odločila, da se bo postavila na lastne noge. Tako smo ustanovili društvo, ki trenutno šteje okoli petdeset članov. To so mladi porabski Slovenci, ki jim je pomembno, da ohranjajo materni jezik, svojo kulturo in krepijo narodnostno identiteto. Cilj našega društva je, da mladim zagotovimo možnosti srečevanj in zabave v Porabju, ki je za mlade programsko šibko okolje. Ravno zaradi tega organiziramo različne prireditve, ki so namenjene mlademu rodu porabskih Slovencev. Pomembno pa se nam zdi tudi, da sodelujemo z različnimi društvi in organizacijami, posebej s tistimi, ki imajo iste ali podobne cilje kot mi.

Zavedamo se, da moramo tudi mi poskrbeti za naraščaj. Zaradi tega smo se odločili, da v nekatere naše dejavnosti vključimo tudi porabske otroke. Do zdaj imamo dobre izkušnje in upamo, da bodo oni tisti, ki bodo v prihodnosti nadaljevali naše dejavnosti.

Naš glavni finančni podpornik je Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, poleg tega pa vedno iščemo projekte tudi na madžarski strani.

Naše dejavnosti:

- rokodelske, gastronomske delavnice
- športni dogodki
- srečanja
- strokovne ekskurzije
- kulturni dogodki
- filmski večeri
- ohranjanje običajev

Člani Društva porabske mladine
(Foto: arhiv DPM)

3.5.3 Zveza Slovencev na Madžarskem

FRANCI JUST

Zveza Slovencev na Madžarskem je krovna civilna organizacija, v katero so se leta 1990 združile porabske kulturne skupine in društva. Zveza deluje na več področjih:

- Oblikuje programe delovanja, koordinira in financira delovanje kulturnih skupin v Porabju, podpira delovanje društev Slovencev v Budimpešti in Sombotelu, športnih, gasilskih in drugih društev, skupnosti Slovencev v Mosonmagyaróváru ter sodeluje z Državno slovensko samoupravo in lokalnimi manjšinskimi samoupravami.
- V sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo se vključuje v obšolske dejavnosti, ki spodbujajo rabo materinščine med porabskimi šolarji, organizira jezikovne taborne in tekmovanja v znanju slovenske ter sodeluje pri izvedbi bralnih akcij Društva Bralna značka Slovenije.
- Združuje in usmerja delo 17 kulturnih društev v Porabju in v krajih izven Porabja, kjer živijo pripadniki slovenske narodne skupnosti na Madžarskem ter skrbi za ohranjanje porabskega ljudskega izročila.
- V Slovenskem kulturno-informacijskem centru v Monoštru prireja številne likovne razstave in je organizatorica odmevne Mednarodne likovne kolonije.

- Organizira tradicionalne prireditve, kot so Slovenski kulturni praznik, Porabski dnevi, Srečanje Slovencev na Madžarskem idr.
- V okviru svoje informativno-založniške dejavnosti izdaja tednik Porabje, Porabski koledar – letopis Slovencev na Madžarskem ter priložnostne publikacije, o življenju slovenske skupnosti na Madžarskem pa informirajo še Radio Monošter in narodnostna oddaja Slovenski utrinki na TV Budimpešta.
- Z organiziranjem delavnic si prizadeva za ohranjanje porabske ljudske obrti in tradicionalne porabske kulinarike.
- Skrbi za stike z matično domovino in drugimi slovenskimi zamejskimi organizacijami.

3.6 Literarna prireditev

»Slišiš / Čuješ«

SLIŠIŠ / ČÜJEŠ?

»Pisatelji i pesniki so ljudje velkoga razuma, navadno dobroga srca i občutljive duše, šteri posebno dobro vidijo i razmijo človeška dela, napake, nevole i potrebe. Majo pa pouleg vsega poseben dar boži, ka znajo svoje misli i svoje občutke z jako lejpimi rečmi i v lejpój förmí spísati. Tak čtėjo ljudje za njimi lejpe pripovesti i lejpe pesmi i ščejo tüdi, ka bi njüvo življenje tak lejpo bilou kak tista pripovest, štero čtėjo ... Zato je dobro i jako potrebno, ka spoznamo prave i poštene pisatele i pesnike, kak tüdi njüva dela, ka bomo na tej način znali loučiti dobro od božnoga.«

(Novine, 1927)

»Pisateljji in pesniki so ljudje velikega razuma, običajno dobrega srca in občutljive duše, ki posebej dobro poznajo in razumejo človeka, njegovo ravnanje, napake, težave in potrebe. Poleg tega pa imajo poseben božji dar, da zmorejo svoje misli in občutke izraziti z lepimi besedami in zapisati v lepi obliki. Tako berejo ljudje njihove pripovedi in pesmi in si želijo, da bi bilo njihovo življenje prav tako lepo kot tista pripoved, ki jo berejo ... Zato je prav in potrebno, da spoznamo prave in poštene pisatelje in pesnike in tudi njihova dela, da bomo znali ločiti dobro od slabega.

(Novine, 1927)

Vse, ki imate radi lepo slovensko besedo,
vabimo, da ji prisluhnete v nedeljo,

25. septembra, ob 13.30

v konferenčni dvorani Slovenskega doma
v Monoštru, ko bo potekala literarna
prireditev »SLIŠIŠ / ČÚJEŠ?«.

Na njej se bodo predstavili slovenski mladinski pisatelji – udeleženci XXI. Srečanja slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede 2016 in nam brali svoje pesmi in pripovedi.

3.7 Podelitev večernice

FRANCI JUST

Večernico, nagrado za najboljše mladinsko literarno delo minulega leta, sta leta 1996 ustanovila *založba Franc-Franc* in *revija Otrok in knjiga*, pokroviteljstvo pa je prevzelo Časopisno-založniško podjetje Večer. Na simpoziju »Jezikovno-slogovne uresničitve tem sodobne slovenske mladinske književnosti« na Očesu besede 2007 je Darka Tancer Kajnih odločitev za ustanovitev nacionalne nagrade za mladinsko književnost takole razložila:

»Potrebo po ustanovitvi nacionalne nagrade za mladinsko književnost sta ustanovitelja leta 1996 argumentirala tudi z dejstvom, da je število

založb na slovenskem knjižnem trgu v devetdesetih letih nenehno naraščalo, posledično se je seveda občutno povečevala tudi letna količina knjižnih naslovov za otroke in mladino. Ta pa žal ni bila premosorazmerna s kvaliteto besedil; mnoge izdaje so imele npr. zgolj razvedrilni ali čisto komercialni namen, nekatera besedila so bila izrazito poučna, spet druga so otroški način doživljanja sveta kičasto idealizirala in poenostavljala. Znamenita Levstikova nagrada založbe Mladinska knjiga (prvič podeljena leta 1949), ki je imela za razvoj slovenske mladinske književnosti po 2. svetovni vojni nedvomno izjemno pomembno in spodbudno vlogo, je sicer še zmeraj pokrivala največ novoizdanih knjig za otroke in mladino, nikakor pa ni zadoščala za vrednotenje celotne produkcije.«

O nagradi odloča petčlanska žirija, v kateri imajo svojega predstavnika *revija Otrok in knjiga*, Podjetje za promocijo kulture *Franc-Franc* (od 2016 naprej Društvo za humanistična vprašanja *Argo*), ČZP Večer, Društvo slovenskih pisateljev in Zveza bibliotekarskih društev Slovenije skupaj s Slovensko sekcijo IBBY. Časopis *Večer* od leta 1997 naprej meseca marca ali aprila objavi razpis, na podlagi katerega je mogoče kandidirati za nagrado. Za večernico naj bi se torej založbe in avtorji praviloma potegovali, vendar lahko žirija prispelemu naboru knjig doda dela, za katera meni, da ne smejo biti spregledana. Pri tem si pomaga s seznamom novih knjig, ki ga vsako leto pripravi Pionirska knjižnica KOŽ

Ljubljana. Po opravljenem branju žirija iz ožjega nabora najkakovostnejših del po sistemu točkovanja izbere pet del, ki enakovredno kandidirajo za večernico. Avtor dela, ki na zadnjem žiriranju doseže najvišje število točk, prejme večernico.

Doslej je bilo za večernico nominiranih 51 avtorjev (30 pisateljev in 21 pisateljic), največkrat so se med peterico finalistov uvrstili Bina Štampe Žmavc in Janja Vidmar (osemkrat), Dim Zupan (šestkrat), Desa Muck in Peter Svetina (petkrat) ter Mate Dolenc in Andrej Rozman Roza (štirikrat). Večernico je prejelo 12 pisateljev in 8 pisateljic (leta 2007 je bila nagrada izjemoma podeljena dvema avtoricama).

Dobitniki večernice

1997 – *Tone Pavček*

1998 – *Desa Muck*

1999 – *Janja Vidmar*

2000 – *Polonca Kovač*

2001 – *Feri Lainšček*

2002 – *Matjaž Pikalo*

2003 – *Marjana Moškrič*

2004 – *Slavko Pregl*

2005 – *Igor Karlovšek*

2006 – *Dušan Dim*

2007 – *Majda Koren in Irena Velikonja*

2008 – *Ervin Fritz*

2009 – *Janja Vidmar*

2010 – *Bina Štampe Žmavc*

2011 – *Mate Dolenc*

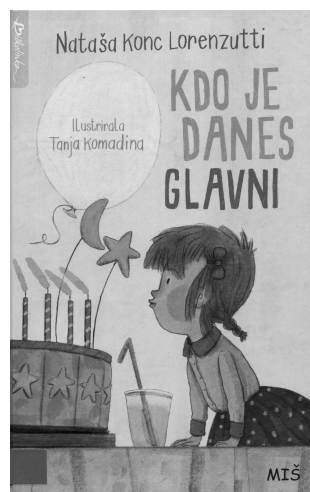
2012 – *Dim Zupan*

2013 – *Peter Svetina*

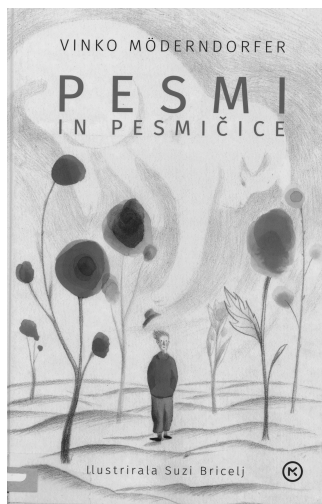
2014 – *Vinko Möderndorfer*

2015 – *Vladimir P. Štefanec*

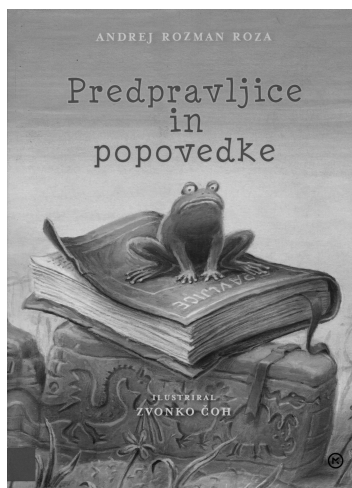
Za jubilejno 20. večernico je žirija v sestavi dr. Igor Saksida (predsednik in predstavnik založbe Franc-Franc), Maja Logar (predstavnica revije Otrok in knjiga), Tone Obadič (predstavnik ZBDS in Slovenske sekcije IBBY), Petra Vidali (predstavnica ČZP Večer) in Erica Johnson Debeljak (predstavnica DSP) nominirala naslednje avtorje in knjige:

Nataša Konc Lorenzutti:
Kdo je danes glavni (založba Miš)

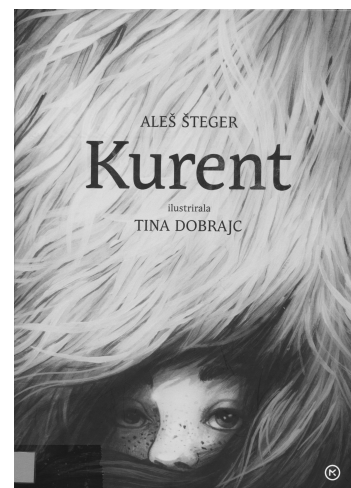
Vinko Möderndorfer:
Pesmi in pesmičice
 (založba Mladinska knjiga)

Andrej Rozman Roza:
Predpravljljice in popovedke (založba Mladinska knjiga)

Peter Svetina:
Kako zorijo ježevci (založba Miš)

Aleš Šteger:
Kurent (založba Mladinska knjiga)

Dobitnik večernice bo razglašen na podelitvi nagrade v nedeljo, 25. septembra. Celotni program podelitve bo iz Gledališča Park v Murski Soboti ob 21. uri neposredno prenašala Televizija Slovenija na prvem programu.

SPREMLJE- VALNI PROGRAM

4.

4.1 Razstava »Večerničina literarna bera«

FRANCI JUST

V prvem razstavnem sklopu so predstavljene knjige, ki so izšle v letu 2015 in jih je vzela v strokovni pretres žirija za podelitev večernice, drugi sklop pa obeležuje 20-letnico večernice in predstavlja literarna dela, za katera so njihovi avtorji prejeli večernico. Razstava je postavljena v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, pripravila je jo višja knjižničarka Vesna Radovanovič.

Vesna Radovanovič med postavljanjem razstave »Večerničina literarna bera 2010«

(Foto: arhiv Franc-Franc)

4.2 BARŽ ≡ KONS. Besede v prostoru, prostor besede

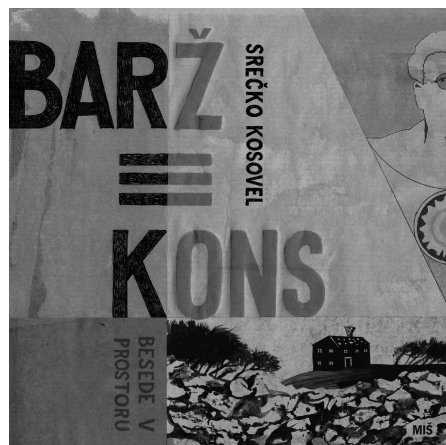
FRANCI JUST

Rdeča nit spremljevalnega programa XXI. Srečanja slovenskih mladinskih pisateljev je poezija Srečka Kosovela, od katerega smrti letos mineva 90 let. Oko besede mu posveča dva dogodka: koncert uglasbene poezije in predstavitev knjige »BARŽ ≡ KONS«. V njej je dr. Igor Saksida zbral 110 Kosovelovih pesmi »za današnjo rabo«, kot bi rekel Kosovelov starejši sodobnik Župančič, in jim napisal spremno besedo. V pogovoru z Darko Tancer Kajnih bo dr. Saksida predstavil vsebino knjige, o kateri so v založbi Miš, ki jo je izdala, ndr. zapisali:

»Nov izbor Kosovelove poezije ki izhaja ob 90-letnici njegove smrti, je dr. Igor Saksida namenil predvsem mlajšim generacijam, izbor pa jim je približal ilustrator Damijan Stepančič z na mestih subtilno, drugje udarno ilustratorsko govorico. V izbor je njegov avtor povsem po naključju (pripravljaj ga je v 110-em letu obletnice pesnikovega rojstva) uvrstil 110 pesmi. Kosovelov pesniški svet, ki zajema tako doživete 'kraške' trenutke, ljubezenske izpovedi in hvalnice materinski ljubezni kot jedke kritike sodobnega sveta in vizijo svetl(ejš)e prihodnosti, je tako zelo zapleten in mnogopomenski, da se je dr. Saksida med izbiranjem nenehno spraševal, katere pesmi so zanimive tudi za mlajšega sodobnega bralca. Kaj nam

lahko Kosovel pove o resničnosti, v kateri živimo, jo opazujemo in o njej razmišljamo? Trudil se je poiskati pesmi, ki sodobnemu bralcu razkrijejo izbrušeno-kritičen, svež uvid v enaindvajseto stoletje. Zbirki so dodane misli iz Kosovelovih dnevninskih zapisov, ki bralca še dodatno vodijo k razmišljanju, in presenečajo s svojimi, po skoraj stotih letih, še vedno aktualnimi vprašanji.

Podnaslov zbirke je Besede v prostoru, prostor besede. Brez dvoma je Kosovel pesnik, ki ves 'raste iz prostora' – pa naj bo to Kras in narava na eni ali mesto in tehnični svet na drugi strani oble pesniškega prostora. Besede v prostoru domujejo, ga osmišljajo, mu dajejo osebno pesniško razlago, hkrati se vanj vračajo kot združitev pogleda in duše, občutja in razmisleka ter tudi kot zasmeh ali klofuta in vizija, celo gradnja novega, boljšega sveta.

Zbirko tvorita dva osrednja razdelka: prvi je osredotočen na 'jaz' v pesmi, na pesnika in/ali bralca kot posameznika, drugi na 'druge', na družbo torej, v kateri 'jaz' iz prvega razdelka živi, jo razčlenjuje in sooblikuje. O naslovu zbirke avtor izbora pravi takole: ker kons ne more in noče zanikati nujnosti občutenja sveta v vsej njegovi zapleteni raznovrstnosti in mnogobarvnosti; in ker je lirična, 'baržunasta' duša, ki se sočutno povezuje z vsem, kar je – stvarmi, živimi bitji – konstruktivna pot h gradnji človečnosti«.

4.3 *Nesem sončnico na rami*

FRANCI JUST

Uglasbljanje literarnih del ima na Slovenskem bogato tradicijo in tudi na Očesu besede je o uglasbitvah mladinske književnosti že tekla strokovna beseda, npr. na simpoziju »Slovenska mladinska književnost in njeno uglasbljanje« leta 2010.

Zadnji v nizu uglasbitev slovenskih književnikov je glasbeni projekt lutkarice in vokalistke Nike Solce, v okviru katerega je glasbenica letos izdala zgoščenko *Nesem sončnico na rami*. Na zgoščenki je štirinajst Kosovelovih pesmi za otroke, ki jih je Nika – tako navajajo spremni zapisi k zgoščenki – »uglasbila v ljudskem duhu različnih glasb sveta«, posnela pa z moldavskim violončelistom Martinom Neago.

O tem, zakaj in kako jo je pritegnila Kosovelova poezija, je Nika Solce za Primorske novice mdr. povedala: »To je poezija, v kateri se razgrinja cela paleta občutij. Še posebej pa me je prevzelo, ker sem v njej našla veliko pretanjenih opisov narave in ljubezni do človeka in človečnosti.«

Na Očesu besede 2016 bo Nika Solce predstavila svoje uglasbitve Kosovelovih pesmi za otroke v spremljavi kitarista Tilna Stepišnika.

PODPORNIKI IN PARTNERJI
Očesa besede 2016

Mestna občina
MURSKA SOBOTA

Argo

VEČER

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA
KNJIŽNICA
MURSKA SOBOTA

ISBN 978-961-93225-2-9

